

Hvorvidt kan man antage, at det i Haraldskær-
Mosen (1835) opgravede Lig er den norske
Dronning Gunhildes?

En kritisk Undersøgelse

af

J. J. A. Worsaae,

Cand. philos.

§ 1.

Strekket langt fra Herregaarden Haraldskær, Skibet Sogn, Sørrild Herred, Velle Amt, ved en derværende Kobberfabrik ligger en liden Mose, hvor nogle Arbejdere i October Maaned 1835 vare isærd med at kaste en Skielgroft. Omtrent 3 Fod under Jordens Overflade opdagede de Liget af et Menneske, der var nedlagt i Mudderet paa en meget besynderlig Maade. Ovenfor Haandledene, Albuerne, Knæledene og Anklerne var anbragt Trækroge, der holdt tvende stærke afbrudte Grene som Sværboiler, den ene over Brystet og den anden over Underlivet, saaledes at Legemet derved blev tvunget nedad, med Hovedet vendt mod Ost og Venene mod Vest. Da Krogene vare løsnede optoges Liget, der havde antaget en stærk mørkebrun Farve, fordi det havde ligget længe i det jernholdige Mosevand. Man saae da tydeligt strax efter Optagelsen, at det havde tilhørt en Kvinde af Middelsvært, sa det var saa vel bevaret, at Brysterne vare fiendelig store med tydelige Vorter, ligesom det også

faa i det Hele var ganske fyldigt. Tænderne vare temmelig gode, skiondt noget afflidte, og sade i sædvanlig Orden, og en ved Eiget funden svær Haarlok viste, at Haaret ogsaa havde været i god og uformindsket Stand.

Alf Smykker, Prydsesser eller overhovedet af Metaller opdagedes ikke det ringeste Spor; derimod foresandt man Levninger af forskellige Klædningsstykker, hvoriblandt især et stort Fragment af en Skindtroie eller Skindoverklædning fortjener nærmere at omtales. Den synes ikke at have været længere end omtrent en Ellen, men er meget viid, nemlig forneden $2\frac{1}{2}$ Ellen, formodentlig har den tient som en Hættekaabe, dog er det vanskeligt nøagtigen at angive dens oprindelige Form. Mærkeligt er det, at den er sammensyet af flere smaa Stykker Skind, som udvendigen have havt Haarene paa, og at Syningen ikke er foretaget med Traad, men med Sener eller Skindstrimler. Paa nogle Steder er den kantet med et smalt Skindbaand, som ligeledes meget nøagtigt er paa syet med samme Slags Skindstrimler.

Foruden dette meget mærkelige Stykke optoges ogsaa nogle Levninger af uldent Løi, hvis Vævning er af det dobbelt fiprede, eller saakaldte firskafede Slags. Det ene Fragment er tykt, af Farve mørkebruunt, og danner Hjørnet til et Klædebon, der efter Syningen at domme synes at have været firskantet. I det andet, som er lysebruunt, er indvævet fine Striber af en mørkere Farve, der dele Løiet i Ruder; man seer at det er et Endestykke, men det er dog klart, at hele Stykkets Brede kun har været 7 Tommer. For Enden ere Traadene, hvoraf det er vævet, sammensnoede, hvilke Snoeninger ende sig i Knuder, der danne et Slags Fryndser, inden for hvilke Kanten derhos tillige er styrket ved en Rastning i lange Sting.

Desuden fandtes i den ovenmeldte Haarlok indflettet en

tyk, af mange Traade dobbelt snoet Snor, omtrent af en Penneposens Tykkelse.

Samtlige disse ved Eiget fundne Sager bleve tilligemed Prover af Trækrogene indsendte til det kongelige Museum for nordiske Oldsager i Kjøbenhavn.

Eiget selv lod man først obducere, hvorved det viste sig, at alle Indvoldene og Musslerne vare forsvundne paa en liden Deel fedtagtig Masse nær, og at Mosevandet, der fuldkomment havde garvet Huden, endogsaa havde glennemtrængt Beenmassen saaledes, at denne havde antaget samme brune Farve som Huden. Siden efter blev det tørret, hvilket naturligtvis forarsagede, at det aldeles tabte sin Fyldighed og henlagdes derpaa i en aaben Begravelse i Beile Kirke.¹⁾

§ 2.

Strax da dette Eieg var fundet, udspreddes de selsomste Rygter. Almuen søgte herved at forklare adskillige Personers pludselige Forsvinden i senere Tider, og i Almindelighed mente man der i Egnen, at en forhen skjult Forbrydelse nu vilde komme for Dagen. Men endelig fremtraadte Registratoren ved det kgl. Geheimearchiv, Hr. Professor N. M. Petersen — en Mand, der ved sine dybe Kundskaber og vigtige Arbejder i Nordens ældre Historie har efter Fortieneste erhvervet sig et udmærket Navn — og søgte at sandsynliggjøre den sindrige Gissning, at det her fundne Eieg muligens kunde være den norske Dronning Gunhilde Kongemoders, da hun efter nogle Kronikers Beretning skulde paa Kong Harald Blaatands

¹⁾ Udbraget af *Annaler for nordisk Oldkyndighed*, 1836—37. p. 159—173, hvor den nærmere nøiagtige Beskrivelse med vedføjede Afbildninger forefindes.

Foranstaltning være loffet ned til Danmark, og der forræderisk nedsænket i en Mose.²⁾

I adskillige Omstændigheder troede man at finde yderligere Bestyrkelse herpaa, og Sagen gjorde derfor i høj Grad Opmærksomhed og vakte en sjelden almindelig Interesse. Uden Overdrivelse kan man paastaae, at flere tusinde Mennesker have fra den Tid af betragtet den formeentlige norske Dronnings Lig, der ansees for Velle-Egnens største Mærkværdighed.

Ikke alene her til Lands blev Fundet bekendt. Beretningen offentliggjordes i tydsk Oversættelse³⁾ for det øvrige Europa, hvor den ogsaa skal have vakt endel Opmærksomhed.

Lidt efter lidt har Formodningen vundet saa megen Tillid, at den tildeels begynder som factisk Sandhed at gaae over i Historien. Endog i den senest udfomne Haandbog i Fædrelandets Historie⁴⁾ hedder det: „Gunild blev nedsænket i en Mose i Nærheden af Velle, hvor man i den nyeste Tid mener at have gienfundet hendes Lig, som i næsten 900 Aar er blevet bevaret ved Mosevandet ligesom en balsameret Mumie.“ Endnu mere bestemt har en af vore Statistikere for ganske kort siden sagt⁵⁾: „Nævnlig gemmes i Velle Kirke det forstenede (!) Lig af den ved Harald Blaatand myrdede norske Dronning Gunild, som blev fundet i Haraldskærns Mose 1835, efter omtrent 870 Aars Forsøb.“ Ikke mindre afgjort hedder det i Indledningen til et Digt om Gunhildes Død af en bekendt Forfatter⁶⁾: „Grik Blodøres

²⁾ „Udsigt over den norske Dronning Gunhildes Levnet,“ *Annal. f. nord. Oldkyndighed.* 1836—37. jfr. især Pag. 95—104.

³⁾ „Memoires de la Société Royale des Antiquaires du Nord.“ *Copenhague* 1836—39 p. 133—148.

⁴⁾ *Allen: Haandbog i Fædrelandets Historie,* 1840. Pag. 65.

⁵⁾ *Baggesen: den Danske Stat,* 1841. Pag. 203.

⁶⁾ *Barfoed: Brage og Idun* 4 B. 1 S. 1811. Pag. 274.

Dronning Sunhilde blev efter hans Død af Harald Blaatand, under Ægtefællens tilbud loffet ned til Danmark, men dræbt og af hans Udsendinge nedscænket i Haraldskjær-Mose. Der blev hun funden Igien 1834 (5) efter henved 1000 Aars Forløb, heel og holden, af nogle GrøfTEGRARERE. Hun ligger nu i en aaben Begravelse i Velle Kirke.

Uagtet det dog var langt fra, at Hr. Professor Petersen anfaae sin Hypothese for tilstrækkelig begrundet, kunde man efter det Foranførte befrygte, at den efterhaanden vilde vinde mere og mere Tiltro, saa at det tilsidst muligen vilde ansees for utidig Tvivlsyge, hvis nogen benægtede dens Betydning for Historien. En af vore nyeste Historiekrivere har vel allerede 1837 erklæret Sagnet om Sunhildes Mord for upaalideligt¹⁾; men da dette ikkun skete i Forbigaaende, maa det være Pligt i Tide at undersøge Sagnet's indvortes Beskaffenhed og historiske Grund eller Rimelighed; med andre Ord, at bringe paa det Rene: om der overhovedet er Sandsynlighed for, at Dronning Sunhilde er myrdet i Danmark? og i saa Fald, om det kan antages, at det ved Haraldskjær fundne Lig er hendes, eller ikke? — Spørgsmaalet er af temmelig indgribende Vigtighed, fornemmelig for Harald Blaatands Historie, da det derved maa afgjøres, om vi virkelig kunne tillægge denne Konge, hvis Charakter maaskee alt i Forveien er skildret fort nok af Skribenterne, en saa afskyelig og nedrig Forbrydelse, som hiint Mord i Sandhed vilde være.

I Haab om at en Kyndigere vilde have taget Ordet i denne Sag, har jeg i nogen Tid opsat Udgivelsen af nærværende Afhandling, hvori jeg har villet gjøre Sagnet om Sunhildes Mord, i dets Forbindelse med det ved Haraldskjær opgravede Lig, til Gjenstand for en særegen kritisk Betragtning.

¹⁾ Moltbech: Fortællinger og Skildringer af den danske Hist. I. 289—90.

Elgesom jeg dog føler, hvor meget dette Forsøg kan trænge til den lærde Historikers Skaansomhed i Bedømmelsen, saaledes maa jeg forud bevidne, i hvor høj Grad det vilde være mig ukært, om Noget vilde antage, at jeg ved at see Sagen fra en anden Side, eller ved at bestyrke min Synsmaade ved de kritiske Jagttagelser og Indvendinger, som jeg har troet mig istand til at opdage, skulde have havt nogen Tanke til at tilside sætte den Afgøelse, enhver Ynder af Fædrelandets Historie maa være en saa fortient Mand, som Herr Professor Petersen, skyldig. Denne Forudsætning vilde være saa meget mere ugrundet, da det her gjælder et historisk Spørgsmaal, der i sin hele Natur og Vækkelse er hjemfaldet til Kritiken, og hvis Opfattelse og Behandling ikke kan være uden Indflydelse paa Historieforvøningen, paa Historiens Behandling og Fortælling overhovedet i vort Fædreland. Det er af Bøgtighed at afgjøre, hvorvidt to saa yderst løst forbundne Omstændigheder, som disse: at det engang i Fortiden er forstalt om en norsk Dronning, at hun skulde være dræbt og nedstøvet i en Mose i Danmark — og at i Jylland henved 900 Aar sildigere findes et kvindeligt Ligg i en Torvemose, have nogen virkelig historisk Forbindelse, eller ikke? — Man har, som bekendt, allerede tilforn fundet Ligg i Torvemose fra en langt ældre Periode end Dronning Sunhildes, og vistnok ogsaa andre langt yngre⁸⁾. Allerede dette maatte gjøre os forsigtige i vore Slutninger, og i at knytte Forbindelsen mellem et udenlandsk Sagn og et tilfældigt localt Fund.

⁸⁾ Saaledes er endnu nyeligen, ligeledes i Jylland, i en Mose ved Eistrup i store Brøndum Sogn, fundet et kvindeligt Skelet „indsvøbt i en Dyrehud“, omtrent $\frac{1}{2}$ Alen under Jordflorpen. Det optagne Røgsøn statuerer vel, at dette Ligg ikke skulde have ligget her længere end omtrent 20 Aar, men Dyrehuden, hvori Liget var indhøllt, viser dog temmelig aabenbart, at dette maa være endel ældre. jvfr. „Dagen“ 1841 Nr. 163.

Emnet for denne Undersøgelse deler sig i tvende Afdelinger. Først ville vi noie prøve Paalideligheden af den Efterretning hos nogle Sagaskrivere, at Gunhilde blev loffet ned til Danmark af Harald Blaatand, og paa hans Foranstaltning nedscænket i en Mose. Dernæst skulle vi undersøge, om det ved Haraldskier fundne Liig med nogen Rimelighed kan antages at være Dronning Gunhildes.

Til yderligere Oplysning forudskiftes en kort Udsigt over de vigtigste Begivenheder i Dronning Gunhildes Liv, saavel som over Danmarks og Norges gjensidige politiske Forhold paa den Tid, da hun af Kronikerne siges at være dræbt.

§ 3.

Grik, en Søn af Harald Haarfager — den første Konge, der samlede Norges Rige — var i sit tyvende Aar paa Tog til Finmarken og Viarmeland. Da han vendte tilbage herfra, gjorde han Bekjendtskab i Finmarken med Gunhilde, en Datter af Osur Tote, der nedstammede fra den gamle finske Kongeslægt. Han fandt Behag i hende, og ægtede hende med Faderens Samtykke.

Da Kong Harald var bleven gammel og svag, overdrog han Regjeringen til Grik, der skulde være Overkonge, medens hans Brødre tidligere hver havde faaet sin Deel af Riget. Snart opstode indvortes Uroligheder. Grik var grusom og herskesyg, og hans Giftermaal med Gunhilde havde ikke bidraget til at formilde, men snarere til at ophidsse hans heftige Sind.

Gunhilde var, ifølge alle Efterretninger fra den Tid, en Kvinde af sjelden Skønhed, som tillige besad ualmindelig Vittighed og Klogskab, forenet med Stælsstyrke og mandig Udholdenhed. Men disse herlige Egenskaber forvandledes ved hendes mangehaande onde Tilboeligheder. Velslyst, Underfundighed, Grusomhed og Herskesyge

vare Hovedtrækkene i hendes Charakter og gjorde hende forhadet selv i en Tidkalder, hvor Mord og Drab ikke vare siældne. Fornemmelig kiendte hendes Herskelyste ingen Grændser. Gialdt det om at rydde en farlig Modstander af Veien, var det hende ligemeget om hun benyttede sig af Gift eller Snigmord, naar hun kun naaede sin Hensigt.

At derfor Erik og Gunhilde ikke længe kunde vedligeholde Besiddelsen af Norges Throne, er saare let forklarligt. I de tre Aar, Harald Haarfager endnu levede, efterat han havde afstaaet Overherredømmet til sin Søn Erik, haandthøvede denne vel sin Magt; men ikke saasnart var den gamle Harald død (omtrent Aar 930), før Erik, der af sine Voldsomheder (efter Andre af sine Vikingstog) havde faaet Tilnavnet Blodøse, maatte friste Lykkens Ustabidighed. Efter Faderens Død beholdt han nemlig kun Herredømmet eet Aar; da kom en yngre Broder Hagen, der var opdraget hos den engelske Konge Adelfsteen og derefter kaldtes Adelfsteensfostre, til Norge for at bemægtige sig Riget. Alle de Mægtige strømmede til Hagens Hær, og Erik Blodøse maatte med Kone og Børn flække om paa Ledingstog, efterat være berøvet sin Throne; tilsidst kom han til England, hvor Kong Adelfsteen gav ham en Deel af Northumberland til Lehn. Adelfsteens Efterfølger i Regjeringen, Edmund, skal igien have frataget ham dette, og nu streffede han om i adskillige Lande, indtil han snart derpaa tilfattede Livet. Hans Dronning Gunhilde tog en Tidlang efter med sine Sønner sin Tilflugt til Harald Blaatand i Danmark, der just dengang var i Krig med hendes Fiende Kong Hagen Adelfsteen i Norge, og fandt hos ham en velvillig Modtagelse. Fra Danmark droge Gunhildes Sønner idelig paa Hærtog mod Norge, hvorved de to ældste, Gamle og Guttorm tilfattede Livet; men endelig fik en anden af Sønnerne, Harald, der senere kaldtes Graafeld, Understøttelse af Harald Blaatand og kom

ved hans Hielp paa Norges Throne, efterat Hagen Adelsleien var fældet paa Den Stord i Hordeland.

Egentlig var det dog Harald Graafelds Moder Gunhilde, der fik Styrelsen af Riget, hvilket snart viste sig ved de blodige indvortes Stridigheder, hvoraf Norge i lang Tid plagedes og ødelagdes. Forskiellige mindre Herskere havde Dele af Landet inde; al Gunhildes Stræben gik derfor ud paa at samle hele Norges Rige ved at rydde disse af Veien. Den mægtige Sigurd paa Blade, Jarl over Trondhiem, blev indebrændt af Harald Graafeld og hans Brodre; men Trouderne modsatte sig deres Planer, idet de valgte Sigurds unge Søn Hagen til deres Hovding, og denne kraftfulde, men tillige listige Mand var fra nu af Gunhildes og hendes hele Slægts farligste Fiende. Gunhildes Sønner vedbleve at fare frem med Mord og Brand, indtil endelig Hagen Jarl, efter at have holdt mange Slag med dem, drog ned til Danmark til Harald Blaatand, for om muligt at tilintetgjøre en Families Magt, der havde baade været ham og hele Norge saa fordærvelig. Han kunde ikke lettelig være kommen til Danmark paa en beleiligere Tid; thi netop da var Harald Blaatands Broder søn Guldharald — en berømt Viking — fremstaaet med Fordringer paa en Deel af Riget som Fædrearv. Hagen forestillede Harald Blaatand, at her var en beqvem Leilighed til at blive denne Fordring qvit: naar han nemlig vilde lokke Harald Graafeld ned til Danmark og lade ham dræbe, thi da kunde Guldharald blive Konge i Norge under Danmarks Overherredomme. Hans listige Planer lykkedes. Harald Graafeld lod sig overtale til at drage til Danmark; men da han var kommen til Hals ved Eimfjorden, blev han overfaldet af Guldharald og efter en ulige Kamp dræbt.

Men her havde Hagen Jarl atter forestillet den danske Konge, at Guldharald nu neppe vilde lade sig nøie med at

blive Skattefonge i Norge; selv vilde Hagen derimod, naar han kun fik Harald Vlaatands Samtykke, angribe og dræbe Guldharald, hvorefter han da skulde modtage Herredømmet over Norge og svare Skat til Danmark. Harald Vlaatand indvilligede i denne Plan, Guldharald blev paa en lumsk Maade fældet, og Hagen Jarl kom saaledes i Besiddelse af Norges Throne, omtrent Aar 965⁹⁾:

I. Efterat Jomsvikinga Saga har fortalt disse, som det synes, ikke urimelige Begivenheder, siges der¹⁰⁾, at

„Hakon Jarl drog bort fra Danmark, og begav sig til Norge.
 „Han drog strax til Sunhild Kongemoder og sagde hende, at han
 „havde hævet hendes Søn Harald Graafeld og dræbt Guld-Harald,
 „og desuden, at han skulde hilse hende fra Harald Gormsøn, at han
 „inderlig ønskede, at hun skulde drage til ham med et anseeligt Følge,
 „da han vilde agte hende; men dette var i Grunden Haralds og
 „Hakons fælleds oplagte Raad, og det tillige, hvis hun gik i denne
 „Snare og kom til Danmark, da havde de sat Mænd til strax at
 „dræbe hende. Det viste sig nu, som mange sagde, at hun syntes
 „at være noget giftelysten; thi hun drog nu bort fra Landet med tre
 „Skibe og tredsindstyve Mænd paa hvert. Hun reiste nu uafbrudt,
 „indtil hun kom til Danmark; og da det spurgtes, at Sunhild var
 „kommen til Landet, lod Harald kære Bogne imod hende og hendes
 „Folk, og hun blev strax sat i en prægtig Bogn, og man sagde
 „hende, at der hos Kongen var anrettet et kosteligt Gilde for hende.
 „De kørte med hende om Dagen, og om Aftenen, da det var bleven
 „mørkt, kom de ikke til Kongens Hal, men i dets Sted var der et
 „stort Morads for dem; og de grebe da fat i Sunhild, og trak
 „hende af Bognen, og handlede noget Streng

⁹⁾ Snorre Sturlesøn: Heimskringla. jfr. Petersen i Ann. for nord. Oldkyndighed.

¹⁰⁾ Cap. 7. Oldnord. Sagaer. XI, 25—26.

„siden ud i Moradset, og druknede hende der, og saaledes lod hun
 „sit Liv; og det Sted kaldes siden Gunhildes Mose. Derefter droge
 „de bort, kom hjem til Kongen, og fortalte ham, hvad der var skeet.
 „Kongen sagde: „Da have I gjort vel; der har hun nu den Hæder,
 „som jeg tiltænkte hende.““

II. Dette Samme berettes dog paa en noget forskiellig
 Maade af Munken Theodorik i Trondhjem, der i Midten
 af det tolvte Aarhundrede paa Latin skrev sin korte Norges
 Historie. Hos ham hedder det nemlig¹¹⁾:

„Da Hagen Jarl var kommen tilbage til Norge, brugte han og
 „Gunhilde allehaande Rænker og Kunster imod hinanden, thi den ene
 „gav ikke den anden noget efter i Snedighed og Ondskab. Hun lod
 „altid som hun gav efter, han derimod gik angrebsviis frem. Imid-
 „lertid ødelagdes Landet, og Folket maatte døie meget Ondt. En-
 „delig fandt Hagen paa følgende List: Han sendte Bud til den danske
 „Konge, der endnu var Hedning, og som saadan hans Ven, og bad
 „ham at sende hemmelig et Brev til Gunhilde, og begiere hende til
 „Ægte; Danmark, stulde han forsikre, vilde blive lykkelig ved en
 „saadan Dronning, og han stulde forestille hende, at han ikke havde
 „Lyst til at gifte sig med en ung Kvinde, han var jo selv en Mand
 „til Maren; men at de to just passede godt for hinanden. Dron-
 „ningen fik da et saadant Brev fra Kongen, og glædede sig ved sig
 „selv, og seilede, altfor lettroende som en letsindig Kvinde, til Dan-
 „mark. Kongen lod hende strax gribe, og nedsanke i en Mose. Og
 „dette var Enden paa Gunhildes ryggesløse og affyelige Liv.““

III. Hermed stemmer en Fortælling overens, som findes
 i et saakaldet Omrids af norske Kongers Sagaer¹²⁾:

„Hakon Jarl fandt strax efter at han havde faaet Riget i Først-
 „ningen Modstand af Gunhild Kongemoder, og de lagde alle Slags
 „Snarer for hinanden, thi derpaa stortede det ingen af dem. Hakon

¹¹⁾ *Theodoricus monachus de rebus norvegicis* cap. 6. i Kangebeks:
Scriptores rerum Dan. V.

¹²⁾ *Oldnordiske Sagaer.* X. 389.

„Jarl var en meget smuk Mand af Udseende, ikke høi, gif noget
 „kroget, men var ellers en anseelig Mand; han besad megen Kløgt
 „og Forstand, og var derfor mere forslagen end Gunhild i sine Raad-
 „slagninger. Han holdt endnu Venstabs med Kong Harald, som da
 „regierede over Danmark, og ansporede ham til at oplægge Svig
 „imod Gunhild og faae hende ud af Landet, ved at sende sin Skri-
 „velse og Sendebud for at beile til hende; han sendte hende ogsaa
 „en Skrivelse, og yttrede, at det sømmede sig, at hun som gammel
 „giftede sig med en gammel Konge, og hun laante hans Forslag
 „Dre, og hendes Reise blev prægtig foranstaltet, men luv til hendes
 „Udgang; thi strax da hun kom til Danmark, blev hun tagen og
 „nedfanket i en Mose, og saaledes endte hun sit Liv, efter hvad
 „mange sige.“

IV. En fjerde, temmelig lignende Fortælling om denne samme
 Begivenhed findes endelig i den saakaldte Flatsbog, der indeholder
 Afskrifter af forskellige Sagaer. Denne Fortælling skal være
 sammenstrevet af Præsten Jon Thordersen i Aarene 1387
 —1395 efter ældre Beretninger af Gunlaug Munk, og dan-
 ner et Kapitel af et større Heelt¹³⁾. Fortællingen lyder saaledes:

„Kong Haralds Brevsending til Dronning Gunhilde
 og hendes Død.“

„Da Dannerkongens og Hagen Jarls Venstabs var paa det
 „høieste efter Harald Graafelds og Guldharalds Drab, og Hagen
 „Jarl erholdt Norge af Harald Gormsen, da have nogle tyndige
 „Mænd saa strevet, at imellem Hagen Jarl og Gunhilde Kongemo-
 „der herskede der stundom noie Venstabs, men til andre Tider søgte
 „de at overløste hinanden ved Svig; og eftersom Hagen vilde tilvende
 „sig Norge og herste der alene, men Gunhilde paa sin Side søgte
 „at fremme sine Søners Herredømme, deres, som da end levede og
 „bare Kongenavn, Gudrød og Ragnfred; saa vilde Hagen først rydde
 „Gunhilde af Veien, og dertil fandt han paa følgende svigefulde List:
 „Han sendte Budstabs med Venstabsforlikringer til Kong Harald, og

¹³⁾ Trykt i Skatthotterudgaven af Olaf Trygvesson's Saga.

„bad ham skrive et Brev til Gunhilde, af det Indhold, at Kongen
 „vilde ægte hende, og at hun skulde være hans Dronning og raade
 „og styre med ham som hun vilde. Hagens Sendemand kom til
 „Kong Harald og fremsførte deres Vrende, og denne Sag blev nu
 „saaledes indledet, at baade Kongen og Jarlen samtykkede og vare
 „vel vidende om den hele Svig. Derpaa sendte Kong Harald Gun-
 „hilde et Brev, skrevet saaledes som Hagen Jarl havde forestillet, at
 „Kongen nemlig ønskede hende til sin Egtehustru, og sagde, at Dan-
 „mark vilde være lykkelig, hvis det kunde faae en saa forstandig og
 „dygtig Dronning som Gunhilde var; men hvis hun vilde indlade
 „sig paa dette Forslag, da bad Kongen hende snarest muligt at be-
 „give sig til ham; ved hendes Ankomst vilde han da holde sit Bryl-
 „lup med hende, saa pragtigt som der var Leilighed til i hans Rige.
 „Dette Brev blev bragt Gunhilde, og da hun erfarede Indholdet,
 „synes hun meget vel derom, gjorde sig rede til Reisen med me-
 „gen Pragt, og drog til Danmark med et smukt Følge. Da Kong
 „Harald fik Nys om hendes Ankomst, sendte han sine Trælle og
 „Gjæster til hende; de grebe da fat paa Gunhilde med megen Stiim
 „og den grummeste Vold, og druknede (eller nedskænkte) denne Dron-
 „ning i et strækkelig dybt Morads. Det gif da som man maatte
 „vente, ond Begyndelse fik en slet Ende; thi Gunhilde havde (som
 „før er fortalt) grusomt søget sine Mestere Finnerne. Og her ender
 „nu Fortællingerne om Gunhilde Kongemoders Grusomhed og Udaad,
 „saa hendes Ondskab stal nu ikke længer forstyrre os eller regiere i
 „denne Saga.“

§ 4.

De fire ovenanførte, fra Norge og Island stammende
 Kilder, der i det Hele have saamegen Overensstemmelse, at
 de kunne synes udsprungne af eet og samme Sagn, ere enige
 i at fortælle, at Gunhilde lod sig bedrage af Hagen Jarl og
 Harald Blaatand, og at hun i Haab om at blive Dronning,
 foretog en Reise til Danmark, der endte med, at hun blev ned-

sænket i en Mose. Undersøge vi Beretningen næiere og i dens enkelte Omstændigheder, kunne vi dog neppe tillægge den nogen historisk Rimelighed. Gunhilde skildres altid i Sagaerne som listig og vænkefuld i høieste Grad; paa den Tid hun skulde være dræbt, maatte hun ogsaa have været en gammel Kone, ja vel endog nær ved de 70 Aar. Hvorledes skulde vi da forklare det, at hun kunde lade sig indbilde, at Harald Blaatand vilde ægte hende, efterat hendes værste Fiende, Hagen Jarl, havde nydt en god Modtagelse hos ham; efterat hendes Søn Harald Graafeld fort i Forveien, ifølge en venstabelig Indbydelse fra Harald Blaatand, var draget til Danmark og der dræbt ved et Snigmord (i Eimfjorden?¹⁴) Under saadanne Omstændigheder behøvedes der ikke en Gunhildes Kløgt for at indsee, at Harald Blaatands Hensigt ikke kunde være ærlig.

Dette have formodentlig allerede Sagaskriverne indseet; thi vel ere Kilderne enige om Hovedsagen, men de ere indbyrdes uovereensstemmende, saavel med Hensyn til Tiden, som til Maaden, hvorpaa Forræderiet mod Gunhilde skulde være udført.

Ifølge de Flestes Udsagn (jfr. ovenfor Beretn. II, III, IV) drog Hagen Jarl strax efter Harald Graafelds Mord tilbage til Norge, hvilket Rige nu var ham overdraget af Harald Blaatand. Efterat han her havde regieret nogen Tid, fik han Harald Blaatand overtalt til ved Ægteskabsløfte at lokke Gunhilde ned til Danmark, hvor hun strax fandt Døden i en Mose.

Hvorledes Gunhilde kunde lade sig bedrage ved en saa plump og urimelig List, er aldeles ubegribeligt. Det skulde see ud som

¹⁴) jfr. *Torsæus Hist. Ner. Norv.* P. II, p. 262—63. Ogsaa *Petersen tilføier* (l. c. p. 101): „Det er ogsaa fast utroligt, at den listige Dronning kunde lade sig besnøre, strax efter at hendes Søn paa en saa forræderisk Maade var taget af Dage.“

om Harald Blaatand vilde ægte hende, og dog havde han i Forveien givet Norge til Hagen Jarl med Tilfødsættelse af hendes egne Sønner, som med Rette havde Fordring paa Thronen, og som nu, ved det foreslaaede Siftermaal, skulde optages i Kongens egen Slægt! Vilde Harald have givet sit Ægteskabstilbud Skin af at være alvorlig meent, maatte han dog idetmindste have tilbudet at sikke en af Sunhildes Sønner Regjeringen over Norge, og i det Høieste, hvis han vilde blande sig mere i Norges Anliggender, kun forlangt, at Hagen Jarl skulde indsættes igjen som Jarl over Trondhiem, thi videre strakte dennes Rettigheder sig ikke; siden efter, naar Sunhilde havde ladet sig skuffe og var bleven dræbt, kunde han da altid have forjaget hendes Sønner fra Norge, og saaledes have draget dette Rige til Hagen Jarl, som han fra Begyndelsen af havde bestemt. Saasnart derfor Harald Blaatand satte Hagen Jarl paa Norges Thron, havde han derved ligesom erklæret sin Deelagtighed i Harald Graafelds Mord; og det maatte naturligvis saaledes være aabenbart for Sunhilde, i hvilket Forhold hun stod til Danmark, samt hvad hun kunde vente sig af dets Konge Harald Blaatand. Heller ikke kunne vi antage, at det vilde have undgaaet Sunhildes skarpe Blik, at Hagen Jarl havde Andeel i Harald Blaatands mistænkelige Frieri. Deels behøvede hun nemlig kun lidet Overlæg for at indsee, at Hagen nu, da han var bleven Jarl over Norge, vilde af al Magt stræbe at rydde hende af Veien; thi saalænge hun var i Live, maatte han jo hvert Dieblit frygte for idelige Angreb paa sit Liv og sin Thron; deels hedder det (Veretningen II, III, IV) at Sunhilde og Hagen jævnlig søgte at overlifte hinanden ved Svig. Herved maatte det blive end mere tydeligt for Sunhilde, at Indbydelsen havde sin Oprindelse fra Hagen Jarl, og at den derfor maatte ende paa samme Maade, som da hendes Søn

Harald Graafeld var buden ned til Danmark og myrdet i Elimfjorden.

En ganske anden og ved første Blik rimeligere Fremstilling af Sagen giver den fjerde og udførligste, men neppe den paalideligste Kilde, Jomsvinga Saga (Sfr. I), ved at lade Hagen Jarl strax efter Ankomsten til Norge fremtræde hos Gunhilde med Harald Blaatands Ægteskabsforslag, og da tillige forestille sig for hende, som den, der havde hævnnet hendes Son Harald Graafelds Død, idet han dræbte Guldharald. — Kunde Hagen faae Gunhilde til at troe dette, var det dog tænkeligt, at hun vilde lade sig overtale til at reise ned til Harald Blaatand, da hun saa maatte antage, at Hagen ikke havde Ondt i Sinde. Men man erindre her, at Gunhildes Søner, ja Harald Graafeld selv, havde indebrændt Hagen Jarls Fader Sigurd paa Dglo, og at Hagen efter Faderens Drab, som Snorro udtrykkelig siger, holdt mange blodige Slag med Gunhildes Søner. Hvad skulde da bevæge Gunhilde til at troe, at Hagen Jarl, da han endog var flygtet fra Norge for hendes og hendes Sønns Skyld, skulde være bleven saa venstabelig findet mod hendes Slægt, at han skulde hævne sin Faders Morder? Det var jo tværtimod aldeles overeensstemmende med hine raa Tidens Aand, ja det ansaaes endog saa for Pligt, at hævne sine myrbede Nærpaarørendes Drab, hvorfor ogsaa Mistanken for Harald Graafelds Mord aabenbart maatte falde stærkest paa Hagen Jarl, da han havde en Faders Død at hævne.

Til yderligere Bestyrkelse for den Mening, at Hagen Jarl har kunnet fremstille sig for Gunhilde som hendes Sønns Hævner, har man vel anført, at de nærmere Omstændigheder ved Harald Graafelds Død gierne kunde være Gunhilde ubekjendte paa den Tid Hagen kom til Norge; men selv i dette Tilfælde var det dog aldeles ikke rimeligt, at hun strax, uden nøiere at

overbeie Sagens Sammenhæng, skulde følge en Opfordring, der blev gjort giennem hendes Slægts farligste Fiende og ivrigste Modstander. Allerede før Harald Graafeld fulgte Indbydelsen at komme til Danmark, havde Udskillige fattet Mistanke om, at der var Svig under ¹⁵⁾, og fraraadet ham Reisen. Mangler det derfor ikke al Sandsynlighed om man vilde antage, at Gunhildes ellers skarpe Blik skulde være blevet saaledes slovet ved hendes egen og Landets Glendighed, at hun ikke lettelig nu kunde see, at der mellem hendes Sønns Drab og Hagen Jarls Ophold i Danmark maatte være en noiere Forbindelse, end Hagen selv vilde tilstaae? — En saa vigtig og mærkelig Begivenhed som Kampen i Eimfjorden, hvori mange Folk af begge Nationer vare Deeltagere, kunde ikke længe være skjult, og Rygtet derom maatte hurtigt komme til Norge og saaledes ogsaa for Gunhildes Øren.

Hvorledes vi end derfor vende og dreie Sagnet om Gunhildes Mord, kunne vi dog ikke forklare os det paa en rimelig Maade; hvilket, i Forbindelse med den Omstændighed, at Sægaerne, der berette Mordet, ere uoverensstemmende saavel med Hensyn til Tiden, som til Maaden, hvorpaa Gunhilde skulde være loffet ned til Danmark, synes at afgive tilstrækkeligt Bevis for, at vi aldeles ikke kunne tillægge det nogen Paaalidelighed; men at vi maae antage det for et sildigere Folkesagn.

Vi maae nemlig overhovedet vel bemærke, at hele Harald Blaatands Historie er indhyllet i Sagnets Mørke og Taager, hvoraf ikkun yderst saa historisk klare og sikre Punkter skinne frem. I et saa dunkelt, og i sig selv paa Begivenheder under en saa lang Regjering fattigt Sagnvæv, som Kong Haralds Liv, kan let et saa underligt og usammenhængende Sagn, som det om Gunhildes Mord være opkommet paa en eller anden Maade, hvis egentlige Anledning er bleven os skjult.

¹⁵⁾ Heimskringla: Oluf Tryggvesens Saga. Cap. II.

Da det imidlertid, som vi siden nærmere skulle ubvilke, er meget sandsynligt, at Sunhilde tilsidst er flygtet fra Norge til Orkenøerne, og at hun ikke vendte tilbage herfra: maae vi vel snarest kunne antage, at en eller anden hemmelighedsfuld Begivenhed af lignende Art var passeret, som kunde have givet Anledning til, at Harald Blaatands Fiender, efterat Sunhildes Spor vare forsvundne, havde tillagt ham Dronningens Mord, paa Grund af at noget lignende var foregaaet i Danmark. Sagnet om Sunhildes Død maatte i øvrigt saameget snarere vinde almindelig Tiltro, som det sikkert vilde være forekommet Mængden underligt, hvis denne Dronning kunde have faaet et roligt Endeligt efter saamange Voldsbegiendelser, som hun havde bedrevet¹⁶⁾. Den skrækkelige og vanærende Straf, at blive levende nedstøvet i en Rose, kunde hun have fortient; og Ingen kunde, efter Folkets Anskuelse, snarere have Aarsag til at dræbe hende, end Harald Blaatand, der havde ladet hendes Søn myrde, og af den Grund høiligen maatte frygte hendes Hæv.

Et, som det forekommer mig, vigtigt Beviis paa Rigtigheden af hvad her er fremsat, indeholdes i den Omstændighed, at skun mindre troværdige Sagaskrivere have optaget Sagnet om Sunhildes Drab; ja det synes, at selv to af disse have næret Tvivl om dets Paalidelighed, hvilket Ordene: „efter hvad mange sige“, og „da have nogle kyndige Mænd saa skrevet“¹⁷⁾, vel kunne lade formode. Saameget er vist, at Nordens ypperste Historieforfatter, Snorre Sturlesen, der med Kritik, Smag og Fordomsfrihed øste af Kilderne til sin Norske Konges Krønike¹⁸⁾, aldeles forbigaaer Sagnet. Nogle have vel villet

¹⁶⁾ Jvf. ovenfor Beretningen IV: „Det gif da som man maatte vente, at ond Begyndelse fik en slet Ende; thi Sunhilde havde (som før er fortalt) grusomt sveget sine Mestere, Ginnerne.“

¹⁷⁾ Jvf. ovenfor Beretningen III., IV.

¹⁸⁾ P. E. Müller: Sagabibliothek III. p. 403—4.

sige, at det derfor naturligvis har været ham ubekendt; men den berømte Kritiker P. G. Müller viser først, at Snorre maa have benyttet Jomsvinga Saga¹⁹⁾, hvori, som vi ovenfor have seet, den udførligste Beretning om Mordet findes, og siger endvidere paa et andet Sted²⁰⁾: „Om Gunhildes senere Skiebne havde et Sagn, der neppe kunde være Snorre ubekendt; han forbigaaer det, enten fordi det forekom ham mistænkeligt, eller og fordi han ei fandt noget beqvemt Sted til at omtale det.“

Den første af disse Grunde synes at have størst Rimelighed for sig; thi det er dog ikke troligt, at Snorre, af Mangel paa en beqvem Plads, skulde udelade en mærkværdig Beretning om Gunhilde, der havde spillet en saa vigtig Rolle i Norges Historie, hvis han havde anseet den for overeensstemmende med Sandhed. Dette samme gjælder om Gunlaug Munk, der skrev Oluf Tryggvesens Saga, hvilket er saameget mere værd at bemærke, som det er netop denne Mands ældre Beretninger, man siger at Præsten Jon Thordersen skal have lagt til Grund for sin i Flatsbogen indførte og her under Nr. IV. meddeelte Fortælling om Gunhildes Død. Men det er ingenlunde rimeligt, at Gunlaug Munk er Stemmelsmanden til denne; thi deels vilde han da vel ogsaa have anført den i sin Oluf Tryggvesens Saga; og deels synes det af Ordene: „da have nogle kyndige Mænd saa skrevet,“ at Jon Thordersen muligens har laant den af en anden og sildigere Kilde. De danske med Snorre omtrent samtidige Historiefriivere, Saxo og Evend Aagesen, nævne vel heller ikke med et eneste Ord, at Harald Blaatand lod Gunhilde dræbe; men da deres Beretninger om Harald Blaatand og hans Forhold til Norge i det

¹⁹⁾ Sagabibl. III. p. 401: Kritisk Undersøgelse af Danmark's og Norges Sagnhistorie. Kbhvn. 1828 p. 180.

²⁰⁾ Kritisk Undersøgelse p. 214.

Hele ere meget forskellige fra Islændernes, og som det synes en heel Deel forvirrede, tør man dog neppe lægge nogen videre Vægt paa deres Sæthed i dette Tilfælde. Vilde man imidlertid forsøge paa at udfinde Aarsagen hertil, kunde man opstille den maaskee ikke usandsynlige Hypothese: at Sagnet om Gunhildes Drab dannedes og udvikledes i Norge, men naaede ikke ned til Danmark.

I hvert Tilfælde vinder den Formodning, at Sagnet om Gunhildes Død tilhører en senere Tid, og som saadant ikke fortjener nogen Tiltro, i høj Grad Bestyrkelse derved, at baade Snorre og Gunlaug Munk ikke alene aldeles forbigaae Sagnet, men at de endog saa lade Gunhilde forsvinde af Historien paa Orknoerne.

Der fortælles nemlig hos disse Historikere: at da Harald Graafeld og Guldharald vare myrdede i Liimfjorden, drog den danske Konge Harald Blaatand med en stor Flaade op til Norge, hvor han indsatte den af Gunhildes Slægt fordrevne Sagen til Jarl. Dette bevirkede, at Gunhilde med sine Sønner, Gudrod og Ragnfred, flygtede til Orknoerne, hvorfra Ragnfred Aaret efter gjorde et mislykket Forsøg paa at erhverve sig Norges Kongethrone ²¹).

Uagtet det maa være meget paafaldende, at Gunhilde, der havde havt saa stor Andeel i mange af den Tids vigtigste politiske Begivenheder, derefter ikke mere omtales: kan man alligevel ikke negte, at Beretningen om hendes Rejse, eller rettere sagt Flugt til Orknoerne, synes at have langt større historisk Sandsynlighed, end Sagnet om hendes Forlokkelse fra Norge til Danmark, og her paafulgte Drab. Orknoerne, som dengang beherskedes af en norsk Jarleslægt, spillede allerede tidligere en ikke ubetydelig Rolle i Erik Blodøres og Gunhildes mangehaande

²¹) Snorre Heimskringla: Oluf Tryggvesson's Saga c. 15—18. Gunlaug: Oluf Tryggvesson's Saga c. 54—56.

Skiebner. Saaledes, da Grik maatte forlade Norge for sin Broder Hagen Adelsken, seilede han først til Orkenøerne og tog mange Folk med sig derfra; senere kom han til Northumberland, men da han ogsaa maatte drage bort fra dette Land, foer han ud i Vesterhavet i Bifing og tog med sig fra Orkenøerne Jarlerne Arnkel og Erlend, Sønner af Torf-Ginar. Ikke længe efter faldt Grik, og strax derpaa reiste Gunhilde med sine Sønner fra Northumberland til Orkenøerne, hvor Thorfin Hovedklover, en Søn af Torf-Ginar, var Jarl. Medens Gunhildes Sønner opholdt sig her, havde de overtaget Bestyrelsen af Øerne, og oppebare Skatterne deraf; om Vinteren sad de stille, men om Sommeren hærjede de paa andre Lande. Da de endelig droge bort fra Orkenøerne til Harald Blaatand i Danmark, og Thorfin Hovedklover fik sit Jarledomme igjen, sikrede de sig Forbindelsen med Øerne ved at gifte deres Søster Ragnhilde med Thorfins Søn Arnfin²²⁾.

Om Gunhilde end ikke saaledes havde havt en Datter, hos hvem hun, fordreven fra Norge, kunde søge Hielp mod Hagen Jarl; hos hvem hun, naar det ikke vilde lykkes hendes Sønner at tilbagevinde deres Fædres Rige, kunde ende sine Dage i Fred: er det dog klart, at det var langt rimeligere at Gunhilde efter Hagen Jarls Ankomst forlod Norge, end at hun blev tilbage i dette Land, hvor hun formedels sin Haardhed vistnok kun havde faa Tilhængere, og hvor hun dog hvert Øieblik maatte frygte for en pludselig Ovrerrumpning af sin listige og uforsønlige Fiende.

I Sagaen om Begivenhederne paa Orkenøerne have Enkelte troet at kunne finde Beviis for, at Gunhilde ikke flygtede fra Norge, da ifkun hendes Sønner i denne Fortælling siges at være komne til Orkenøerne; men dette kan dog neppe svække

²²⁾ Snorre: Hakon den Godes Saga c. 3—5, 10. Gunlaug: Oluf Tryggvesson's Saga c. 15, 16, 19.

Troværdigheden af Snorres og Gunlaugs overensstemmende og rimelige Beretning, at Gunhilde tillige ledsagede Sønerne; thi i det Hele er Fremstillingen af denne Tids Historie i Orknoernes Saga saa mangelfuld, at langt vigtigere Ting ere ubeladte, ligesom ogsaa Gunhildes Søner ikkun nævnes i Forbigaaende. I øvrigt maa man vel bemærke, at Gunhilde, paa den Tid hun siges at være flygtet til Orknoerne, maatte være en aldrende Kone, hvorfor det vist heller ikke vilde være nogen dristig Hypothese, at hun mueligen kunde være død snart efter Ankomsten. Paa denne Maade vilde vi letteligen kunne forklare os, baade at hun ikke findes omtalt i Orknoernes Saga, og at Snorre og Gunlaug Munk lade hende uden videre forsvinde af Historien strax efter Ankomsten til Nerne.

Hvor lidet Tiltro vore sildigere Historieforfattere derfor ogsaa havde til Sagnet om Gunhildes Død, sees deraf, at de alle have forkastet det i den Stikkelse, som det af Sagaerne er os overleveret. Den bekiendte Lærde Thormod Torfesen ²³⁾ erklærede det reent ud for en Fabel, hvis Upaalidelighed ikke alene var indlysende deraf, at andre Rulder lade Gunhilde forsvinde paa Orknoerne, og at det i sig selv var utroligt; men ogsaa deraf, at Gunhildes høie Alder gjorde et Ægteskabsforslag fuldkommen utænkeligt. Denne sidste Indvending vilde Schønning vel ei lade gælde; men Sagnet's Fremstilling af Gunhildes Reise til Danmark kunde dog heller ikke tilfredsstille ham, endskjøndt han nok antog Mueligheden af, at hun kunde være bleven nedsænket i Mosen. Han søgte derfor ²⁴⁾ at gjøre Reisen rimelig ved at antage, at hun fulgtes med Sønnen Harald Graafeld fra Norge, og at hun, da Harald Graafeld lagde bi ved Hals, drog længere ned i Landet for at holde Bryllup med Harald Blaatand. Denne Blynding optog Suhm i sin Danmarks

²³⁾ Hist. Norv. p. 11, 262.-63.

²⁴⁾ Norges Historie. III. 103.

Historie ²⁵⁾ som et fuldkomment Factum. Foruden det, at bemeldte Gising ikke alene ei er begrundet i Rilderne, men at den endog saa strider lige tvert imod alle Sagaernes Udsagn, især da det ovenkiøbet tilføies, at Harald Graafeld lagde bi ved Hals, fordi man berettede ham, at den danske Konge Harald Blaatand snart vilde komme dertil ²⁶⁾: ville vi lægge Mærke til, at Harald Graafeld var loffet ned til Danmark, for at han, som man havde indbildt ham, skulde faae de Lehn tilbage, han tidligere havde havt under sin Bestyrelse. Der var saaledes ingen Grund for ham til at ligge stille ved Hals, naar hans Moder drog længere ned i Landet for at holde Bryllup med Kongen, hans tilkommende Lehnsherre; det synes dog naturligt, at han maatte være tilstede ved en saa høitidelig, for ham og hans hele Slægt glædelig Begivenhed. Ogsaa Faren, hans Moder udsatte sig for ved at drage til Kongen, hvor hendes værste Fiende, den listige Hagen Jarl, opholdt sig, maatte være ham indlysende.

Uf vore nyere Historieffrivere erklærede Hr. Professor Petersen selv tidligere Sagnet om Sunhildes Mord for en Beretning ²⁷⁾, der snarere antyder hvilket Endeligt man ønskede hende, end det hun virkelig har faaet. Ligesom han ogsaa et andet Sted siger ²⁸⁾, at „Beretningen om Sunhildes Mord seer ganske ud som et senere Sagn.“

Da nu imidlertid det ofte omtalte mærkelige Lig blev opgravet i Mosen ved Haraldskløer (1835), vandt Sagnet mere Tilltro, end det forhen havde havt. Om man end ikke ligefrem

²⁵⁾ III. Bb. S. 130. „Den berømte Dronning Sunhild før paa samme Tid som hendes Søn Harald Graafeld ogsaa over til Danmark, thi hun havde ladet sig blinde af den danske Konges Bøfte og Brev om at ville ægte hende.“

²⁶⁾ Heimskringla: Oluf Tryggvesson's Saga. Cap. 12.

²⁷⁾ Danm. Hist. i Hedenold. 2. D. p. 83.

²⁸⁾ Sammesteds p. 157.

erklærede det for fuldkommen paalideligt, tilføiede der dog i Historien ²⁹⁾ om Harald Blaatand: „Dronning Sunhildes affhyelige Mord paatrykker hans Karakter Stemplet af en nedrig Svaghed, der lader sig bruge til Alt, uden selv at ville noget — en Dom, der synes at være saa meget mere haard og ubeviist, som det forhen var berørt ³⁰⁾, at „da Modsigelserne i Kong Haralds Historie ere saa store, kan man heller ikke med Sikkerhed sælde nogen Dom over hans Karakter.“

Vi see derfor lettelig, at Spørgsmaalet nu fornemmelig maa være, hvorvidt man kan antage, at det ved Haralds Skræ opgravede qvindelige Liig passer saa godt til den norske Dronning Sunhilde, at Sagnet om hendes Død derved maa kunne vinde nogen Bestyrkelse.

En rolig og fordomsfri Undersøgelse heraf ville vi søge at fremskille paa efterfølgende Blade.

§ 5.

Endskøndt Hr. Professor Petersens Grunde, efter hans egen Erklæring paa flere Steder, ikke ere tilstrækkelige til paa en fyldestgørende Maade at bevise, at det fundne Liig er Dronning Sunhildes, ere de dog af en saadan Beskaffenhed, at de kunne synes fuldkomment at berettigge Forfatteren til at opstille en, endogsaa rimelig Formodning derom. Da de korteligen indeholde Alt, hvad der kan siges til Fordeel for denne, maa det være mig tilladt først ordret at indføre dem her, hvorpaa jeg vil gjøre dem til Gienstand for en noiere Drøftelse.

Til at bestemme Dronning Sunhildes Endeligt, er Navnet paa den Mose, i hvilken hun skal være nedsænket eller druknet,

²⁹⁾ Petersen, Danm. Hist. i Hedenold; mellem Rettelserne; jof. 3 D. p. 271: „Harald Blaatands Behandling af Dronning Sunhilde var ikke alene grusom, men ogsaa forhaanende.“

³⁰⁾ Sammestedes. 2 D. p. 157.

af særdeles Vigtighed. Da den laae i Nærheden af Kongens Sæde, saa kan den kun søges paa to Steder i Danmark, enten i Nærheden af Vetre i Sjælland, eller i Nærheden af Jellinge i Jylland. Det sidste har Rimelighed for sig, da det er bekendt, at Harald opholdt sig meget i denne Egn, ja endog skal have anlagt Haraldskær. — Ved Veile er i en Mose fundet et Eiig, voldsomt nedsænket, nedpælet, med Fortvivlelsens Præg paa sit Udsyn efter en lang Nærkræftes Forløb; det er qvindeligt; det var iført en kostbar Dragt, som ikke henhører til vore Tider; det har ligget der fra umindelig Tid, kort, alle Omstændigheder vise, at det kunde være den norske Dronnings.

Mosen, siger man, hedder Gutsmose (Gutsmose er blot en anden Udtale af samme Ord.) Det kan neppe omtvivles, at Gunhildes, Gunnels, kan gaae over til Gunds, Guds (det er vist, at Saxildetorp gik over til Saxeltorp, Sartorp, og Gudensø til Gundsø); at det som taler imod Identiteten af Gunnelsmose og Gudsomose kun er Udledelsen af Bogstavet *n*; og en lignende Udledelse af *l* er ganske almindelig i Navne som ovennævnte Haraldskær, forhen Haraldskær. Men alt dette beviser endnu ikke nok; naar man derimod i en gammel Jordebog over denne Egn, eller lignende authentisk Kilde, finder, at Mosen, hvor dette Eiig er fundet, eller Eggen der omkring forhen hed Gunnelsmose, da er al Tvivl hævet, der endnu kan have om Kongemoderens Endeligt, og derved tillige oplyst en ikke umærkelig Begivenhed i vor ældre Historie³⁰⁾.

Det antages saaledes her for afgjort, at den Mose, hvori Gunhilde skulde være nedsænket, laae i Nærheden af Kongens Sæde; imidlertid tale dog Kilderne aldeles ikke tydeligt herom,

³⁰⁾ *Annal. f. nord. Oldt.* 1836—37. p. 102—3.

da de ogsaa i denne Hensende tildeels ere uoverensstemmende. De 3 Sagafrivere berette kun, at Kongen, strax da hun var kommet til Landet, lod hende nedsænke i en Mose; hvorimod Jomsvinga-Saga fortæller, at Kong Haralds Folk fiørte med hende saalænge det var Dag; men om Aftenen, da det var bleven mørkt, kom de ikke til Kongens Pal, men der laae et stort Morads for dem, hvort de nedsænkede hende. Dette er dog af mindre Betydning; vigtigere er det derimod, at der slet ikke siges, hvor Sunhilde kom i Land, hverken om det var i Siælland, Fyen, Jylland eller noget andet Sted. Man maa derfor tage sin Tilflugt til Siætuinger, og her blot ved Gising antage, at Sunhilde er kommet i Land i Jylland, og det i Nærheden af Jellinge. Imidlertid er denne Antagelse ingenlunde tilstrækkelig begrundet; thi det er fuldkommen ubevistligt, at Kongens Sæde i den Tid kun kan søges paa to Steder i Danmark: i Veire i Siælland, eller Jellinge i Jylland.

Med Hensyn til Veire synes det ikke alene at dette Sted (hvis Berømthed, som Hoved-Ofcerplads især grunder sig paa en bekendt Beretning hos en udenlandsk Kronikskriver ^{30b}) i Begyndelsen af det 11te Aarhundrede allerede paa Harald Blaatands Tid var temmelig ubetydeligt; men det er endogsaa rimeligt, at dets Navnkundighed er bleven endeel forstørret af Sagafriverne. Medens nemlig Danmark i ældre Tid var deelt i flere Smaastater, som beherskedes af forskellige Kongeslægter, har Veire uden al Tvivl alene været Kongegaard for de tidligere siællandske, rettere vel kun nordsiællandske Fylkefonger, eller om man vil for Skioldunge-Slægten. Sagnene berette, at det var her en af vor Oldtids berømteste Konger,

^{30b}) Dithmer fra Merseburg, som bøde 1018. Chron. lib. I. Det er den endnu tidligere Snorre Sturlesen, vi fnyde Sagnet om Veire, som Skiolds Kongesæde. Saxo navner første Gang dette Sted i Beretningen om Rolf Krage.

Rolf Krake, blev dræbt tilligemed sine bedste Kæmper. Den gamle Sang om denne mærkelige Begivenhed, Varkemaalet kaldet, var almindelig yndet over hele Norden og blev i adskillige Aarhundreder ofte sunget af Skialdene, f. Ex. som bekendt, endnu af Thormod Kolbrunaskiald fort for Slaget ved Stiklestad; og upaatvivlelig er det Begivenheden med Rolf, tilligemed Varkemaalet, som Keire skylder en ikke liden Deel af sin Navnkundighed. I øvrigt maatte denne ogsaa forøges derved, at Keire, forudsat at man heri tør fæste Lid til den anførte udenlandske Skribent, i den hedenske Tid har været et gammelt anseet Offersted, og saaledes ogsaa Samlingsplads for mangfoldige Mennesker. Men den Betydning, Keire kunde haandthæve som Kongsgaard og Offersted i en enkelt Deel af det danske Rige, tabte sig upaatvivlelig ganske med Rigets Forening under een Hersker og med Hedenskabets succesive Hændsen.

Antages det endogfsaa, at der endnu i Gorms og Harald Blaatands Tid har været en Kongsgaard her, kiente denne dog ligesaa lidet som nogen anden Kongsgaard i Landet til et fast Sæde for disse Fyrster. Thi i gamle Dage kiente man hverken i Norden eller andre Lande til et stadigt Sæde for Konger og Fyrster. Deres Liv, naar de ei vare i Feide, bestod i at drage fra een af deres Gaarde til den anden³¹⁾.

Ikke destomindre have dog baade ældre og nyere Historiekrivere antaget Keire for de gamle danske Kongers Hovedsæde, og til den Ende søgt at tillægge Stedet en Navnkundighed, som det ingenstede i Oldtiden kan have havt. Navnligen ville Skribenterne endnu den Dag i Dag paavise Mindesmærker her i Nærheden, som skulle tiene til at sandsynliggøre de gamle Sagns Troværdighed, f. Ex. Hyldehoien, hvor Kongevalgene foretoges, Kong Dans Hestestald, Kong

³¹⁾ Motbech: Fortællinger og Skilbringer af den danske Historie. I. 214.

Harald Hiltetands Grav, og forskellige saakaldte Offer- og Tingsteder³³). Men for enhver fordomsfri Betragter er det aldeles aabenbart, at disse Steensætninger ere saa langt fra at tilhøre de ovennævnte Personer eller den ovenmeldte Tid, at de endog saa synes at være mange hundrede Aar ældre og ikke engang tilhøre den sidst her i Landet indvandrede gotiske Stamme³⁴). Paa Leire kan man derfor med Grund anvende en berømt Kritikers Ord: „Det gaaer med Tidens Strøm, som med Livets, de Store i samme fortære de Smaa. Saaledes ikke blot fortrænger det større Minde det mindre, men opsluger det. Det mindre bekendte Stednavn maa gjøre Plads for det berømtere; mange smaa Navne maae gaae under for at bidrage til at gjøre et stort Navn endnu større i Folkets Minde³⁵).“

Hvad her er sagt i Almindelighed, gælder tildeels ogsaa om Jellinge, som paa Grund af dets nære Beliggenhed ved Haraldskær Mose, hvori Dronning Gunhildes formeentlige Lig blev fundet, i denne Undersøgelse nærmere angaaer os.

Det eneste imidlertid, som vi med Sikkerhed vide om Jellinge i den hedenske Tid, er at Gorm den Gamle og hans Dronning Thyra ligge begravede der, hvilket baade de gamle Stribenter og endnu forhaandenværende Gravhøie og Runestene noksom bekræfte; ligesom det ogsaa er temmelig vist, at der har været en Kongsgaard her, hvor Kongerne til enkelte Tider have opholdt sig. At Jellinge i Oldtiden var Hovedsædet for Jyllands eller Danmarks

³³) Jfr. især herom Münters i hoi Grad ukritiske Skrift: Leire i Sjælland. Kbhavn 1806.

³⁴) Denne Paastand haaber jeg om ikke lang Tid i en antiquarisk Undersøgelse nærmere at kunne belyse.

³⁵) P. E. Müller: om Saxos og Snorros Rilder. Kbhvn 1823. p. 14.

Konger, hvilket nyere Historiefriivere synes at have antaget for vist, er derimod intetsteds fortalt af de gamle Stribenter. Man har vel et Sagn om Kong Vermund, at han opholdt sig paa Jellinge-Gaard, da han fik den Underretning, at Fienderne vare indfaldne i Riget; men denne Stedbestemmelse findes kun anført hos Saxo, og kan naturligvis under ingen Omstændigheder afgive noget som helst Bevis for, at Jellinge dengang var Hovedsædet for Jyllands Konger, især da det oveniøbet hedder³⁶⁾: at Vermund tilfældigvis opholdt sig i Jellinge. I øvrigt nævnes Jellinge kun endnu een Gang i den hedenske Tid, nemlig i Sagnhistoriens Fabel om Guldringene, som Frode den Fredegode henlagde paa alfar-Bei — et Sagn, hvortil ganske lignende findes i andre Lande³⁷⁾. Men heller ikke heri er Jellinge omtalt som det fornemste Kongesæde i Jylland. Det vil derfor være aabenbart, at fordi Gorm og Thyra ere begravede i Jellinge, ere vi ikke berettigede til at erklære dette Sted for Kongeparrets Hovedsæde eller stadige Bopæl, i Særdeleshed da de kristelige Kilder aldeles ikke give nogen Efterretning herom.

Det fortæner at anføres, at Jomsvinginga Saga, som vi oftere have omtalt, og som indeholder den vidtloftigste Beretning om Sunhildes Mord, tvertimod giver os Anledning til at troe noget ganske Andet. Vilde vi end ikke tillægge denne paa mange Steder udsmykkede Saga's Fremstilling af Begivenhederne nogen Vægt, er det dog værdt at bemærke, at efter dens Udsagn maatte Gorm jævnlig have opholdt sig i Nærheden af Eimfiorden eller i Venshyssel; thi der hvor den beretter, at Klak Harald drog fra Holsteland til sin Svigersøn Gorm,

³⁶⁾ Hist. Dan. lib. IV edit. Müller p. 163: „Quod Provini filius Keto per primipilum suum Folconem nomine, Vermundo, tunc forte vilam Jalungam tenenti, nunciandum curavit.“

³⁷⁾ See herom: Danmarks Historie i Hedenold I, 230.

siges det, at han kom til Eimfiorden, og at han lod sig sætte over Vandet, for at komme til Kongens Opholdssted. Egeledes fortæller Sagaskriveren, at Gorm, da Klak Harald var draget ud af Landet, sendte Folk til Holfseteland, for at byde sin Søn Knud til Julegilde, og da Tiden kom, drog Knud hjemmefra med sit Folge, og havde 3 Skibe, og han havde indrettet sin Rejse saaledes, at han kom i Eimfiorden Dagen før Jul, silde paa Dagen. Og samme Aften kom hans Broder Harald der med ni eller ti Skibe; han var kommen fra Østersøen, hvor han havde ligget paa Vikingsfærd om Sommeren.* Efter en Kamp, hvori Knud blev dræbt, drog Harald lige til Kong Gorms Opholdssted og kom der silde om Aftenen.*

Her omtales Jellinge saaledes aldeles ikke; men det er vel neppe troligt andet, end at Sagaskriveren maatte have kiendt dette Sted, hvis Jellinge havde været Gorms Hovedsæde eller stadige Bopæl. Sagaen nævner ikke engang Jellinge i Anledning af Kongens Begravelse; den bemærker kun, at Gorm døde strax ved Efterretningen om sin Søns Død, og at han blev siden baaren bort derfra og begravet, og der blev en Høl opkastet over ham efter Dronning Thyras Foranstaltning³⁸⁾.*

Den forudfattede Mening, at Jellinge var Gorms og Thyras stadige Opholdssted, har især været Aarsag til, at man i nyere Tider fornemmelig om Thyra har søgt at paa-vise mange endnu forhaandenværende Minder i Egnene omkring Velle. Thyras Navn skulde kunne gienfindes i Thyrsbek, Thyres Klev ved Skærup, Tørrild eller Tyrrild, og Thyregod. Undtager man dette sidste, som maaskee har sin Oprindelse fra Dronning Thyra, tør man efter

³⁸⁾ Jomsvinga Saga, Cap. 3 4, 5.

min Mening ikke tillægge de øvrige Navne nogen som helst Betydning i denne Henseende, da man vistnok maa være overmaade forsigtig med Navneligheder efter Forlobet af 8 til 900 Aar.

Med Hensyn til de enkelte Omstændigheder maa det bemærkes ved „Thyrøbet“, at dette Navn fornemmelig i senere Tider har faaet sin nuværende Form, og at det aldrig findes saaledes i de ældre Documenter. I disse kaldes Gaarden snart Thygersbet, Tildersbet, og som oftest Tirsbet, eller efter Bøndernes endnu almindelige Udtale heraf „Tisbæk“, hvilket ingenlunde bestemt viser hen til Thyra. Heller ikke har nogen ældre Skribent fortalt, at denne Dronning boede her, eller at Gaarden er bygget af hende; hele Historien synes at have sin Oprindelse fra Pontoppidans „Danske Atlas“³⁹⁾, som endog selv bærer Tvivl om dens Rigtighed. Den urimelige Fabel, at Dronningen, naar hun boede paa Tirsbet, lod hente Vand fra den i Skærup Sogn paa den anden Side af Vejle Fiord beliggende Kilde, der efter hende skulde bære Navnet „Thyres Kilde“, fortæner neppe at omtales, saameget meer som ogsaa den er forstegang bekendtgjort i „Danske Atlas“⁴⁰⁾, og der er al Grund til at formode, at Dronning Thyra her er bleven forverlet med en Frue af samme Navn, der siges at have boet i Skærup paa en Gaard, som Bønderne endnu kalde „Gamle Fruens Gaard.“ At sluttelig Tørrild eller Tyrild, (hvoraf Tyrild Herred) oprindeligen skulde have heddet: Thyrlde (Thyrevelde eller Thyres Væld), er naturligvis en Gidsning, der kun kan betragtes som saadan. Som Folge heraf have vi slet ingen Anledning til at antage, at de nævnte Stednavne i Eggen omkring Jellinge kunne bestyrke Formodningen om Gorms og Thyras hyppige Ophold her.

³⁹⁾ D. Atlas IV. 158-9.

⁴⁰⁾ Sammeft. V. 970.

Eigesaalidet som Historien lærer, at Jellinge var Gorms Hovedsæde, ligesaa lidet begrundet er det man har sagt: „at Harald Blaatand, som bekendt, ofte opholdt sig i Jellinge.“ Kildeskrifterne omtale ikke en eneste Gang hans Nærværelse her, og Runestenene i Jellinge, som han lod opreise for sine Forældre, bliver da alene det, hvortil man i denne Henseende kan holde sig. Men at dette ikke afgiver noget tilstrækkeligt Beviis for hans stadige Ophold her, haaber jeg vil være fuldkomment indlysende. Gunnar fra Hlidarende besøgte Harald Blaatand ikke i Jellinge, men i Slesvig; hvortil vi kunne føie, hvad før er sagt, at Harald Graafeld lagde hi ved Hals, hvor man sagde ham, at Kong Harald Blaatand snart vilde komme; en Beretning, der synes at bestyrke Jomsvinga Sagas Udsagn, at der paa den Tid var en Kongsgaard i Nærheden af Eimfiorden. Sikker har der omkring i Landet været mange saadanne, thi „overhovedet havde de danske Konger endnu ikke noget fast Kongesæde“⁴¹⁾; hvoraf ogsaa aabenbart følger, at man ikke med Rette kan sige: at Harald Blaatands Sæde, paa den Tid Sunhilde skulde være loffet herved, kun kan søges paa to Steder: ved Leire i Sjælland eller Jellinge i Jylland.

Endnu langt mindre paalideligt er Sagnet, at Harald Blaatand har bygget, eller at han boede paa Haraldskær. Det findes første Gang optegnet hos Ole Worm⁴²⁾ for omtrent 200 Aar siden; men hverken Sore eller Svend Nagesøn, der levede 600 Aar tilbage i Tiden, vide noget om Haraldskær, skøndt de begge fortælle om Gorms og Thyras Gravminder ved Jellinge. Gaardens Navn og dens Belig-

⁴¹⁾ Petersen: Danmarks Historie i Hedenold II, 158.

⁴²⁾ Monumenta Danica p. 334: „Extat non procul Viela in Cimbria prædium Haraldskier dictum, ab eodem hoc Haraldo nomen sortitum.“ Derfra gik det over i „Danske Atlas V, 998,“ og i Suhms Danmarks Historie III, 213-14. At det saaledes snart kunde vinde almindelig Biltro, er let forklarligt.

genhed saa nær ved Jellinge (Afstanden er omtrent 1 Mil) har vist givet Worm Anledning til at udlæde dens Oprindelse fra Harald Blaatand; i det mindste er det sikkert, at han langt fra brugte Skionsomhed i ganske lignende Tilfælde ^{42b}). Desuden er det neppe afgjort, at den ældre Form af Navnet „Haraldskjær“ skriver sig fra Harald Blaatand; thi i alle gamle hidtil bekendte Diplomer, f. Ex. i et fra 1416, nævnes det „Hariskjær“ og saavidt vides, ikke en eneste Gang i ældre Tid Haraldskjær.

Imidlertid er det jo naturligvis nok muligt, at Harald Blaatand maaskee af og til har opholdt sig her. Man kunde derved nærmere forklare Bestemmelsen af de to Skanser Rosborg og Bergevoed, som ligge ved den store Na, der fører fra Haraldskjær til Belle; nemlig at de i saa Fald skulde forsvare Indløbet til Haraldskjær paa en Tid, da der istedetfor Engene bag ved Belle endnu fandtes en seilbar Sø, hvilket Sidste synes engang, rigtignok uvist naar, at have været Tilfældet. Men vi maae vel bemærke, at alt dette ene og alene grunder sig paa Formodninger og Sagn, der ere fremførte i senere Tider og for hvis Paalidelighed Historien ikke afgiver det mindste Bevis ⁴³).

Efterat vi saaledes have seet, at Stedet, hvor Gunhilde skulde være dræbt, ikke uden høist usikkert og alene ved Formodninger lader sig bestemme, ville vi gaae over til at betragte den anden Grund for, at det i Mosen ved

^{42b}) Kort i Forveien siger hun: „Jellinge ab Ellingo quodam Cimbrorum duce (ut quidam volunt) ædificata.“ ibd. p. 330-1.

⁴³) Det er derfor ogsaa ganske urigtigt, naar nyere Forfattere opstille Sagnet som fuldkommen paalideligt. Jfr. „Baggesens Danske Stat.“ p. 318. „Haraldskjær, som har været en af Harald Blaatands Gaarde,“ og i „Morstabslæsning for den danske Armee“ I, p. 21-2: „Kongen (Harald Blaatand) opholdt sig dengang paa Haraldskjær, noget fra Belle.“

Haraldsklær fundne Eilig muligens kunde tilhøre Dronning Gunhilde, nemlig: „Det var voldsom nedsænket, nedpælet, med Forvoldelsens Præg paa sit Ansigt efter en lang Martrækkets Forløb.“

Det er unægteligt, at der heri vilde indeholdes et stærkt Indicium for Rigtigheden af Hypotesen om Gunhilde, hvis man aldrig nogensinde før havde fundet Eilig nedsænkede i Moser paa en saadan Maade; eller hvis man ikke forud af Historien vidste, at slige barbariske Begravelser i ældre Tider stundom fandt Sted. Men man har ikke allene i en Mose i Ostfriesland (1817) opgravet et Eilig⁴⁴⁾, som med stærke, tværs over Legemet gaaende Eggepæle var fæstet ned i Dyndet; det er ogsaa ifølge skriftlige Efterretninger bekendt, at det i Oldtiden maa have været en temmelig brugelig Straf, at nedsænke Folk levende i Moser.

I den ældre Edda, i den saakaldte: „Gobrunarharmr,“ som ogsaa benævnes „det tredje Dvad om Gudrun“⁴⁵⁾, siges der, at en Trælqvinde Herkia søgte at bagvaske Gudrun for hendes Mand Atle. Sagen opdagedes, og de ledede da Dvinden (Herkia) ud i en stinkende Sump til Straf for hendes skændige Bagvaskelse. Den romerske Historieforfatter Tacitus, hvis Efterretninger om Germanerne i mange Henseender, navnlig i Skildringen af Folkelivet, stemme overens med de islandske Sagas Fortællinger om Skandinaviens Beboere i den hedenske Tid, beretter ligeledes i det 12te Capitel af Skriftet „de Germania“: „Førædere og Overløbere ophænge de i Træerne; Feige, Ufrigerste og legemligt Vanærede nedsænke de i en Sump eller Morads og lægge Tørne og Grene ovenpaa dem“⁴⁶⁾. Ogsaa i Middelalderen

⁴⁴⁾ Spangenberg's Neues vaterl. Archiv, B. 2. S. 59. Oldskriftselskabets Årsberetning 1840. p. 15.

⁴⁵⁾ Samunds Edda ed. Rask p. 146. Gobrunarharmr, Str. 54.

⁴⁶⁾ Jfr. Livius Hist. Rom. I, 51: „novo genere lethi dejectus ad caput aquæ ferentinæ, crate insuper injecta, saxisque congestis mergetur.“

finder man denne Straf bestemt undertiden for Mænd, men fornemmelig dog for Qvinder. I Burgundernes Lov hedder det: „Derfom nogen Qvinde forlader sin Mand, med hvem hun lovlig er forenet, da skal hun nedfænkes i Dynd (eller i et Morads)“; og i et gammelt Digt (Herborts troj. Krieg 97°):

„ich will, daz Penthesileam
frezzen die hunde,
oder in ein n fulen grunde
werde gesenket, als ein hunt.“

I England, men i Særdeleshed i Skotland, var det brugeligt i Middelalderen, at Qvinder for adskillige Forbrydelser fænkedes i en Sump eller Brønd, naar derimod Mændene hængtes. Herfra reiser sig bl. a. de skotske Baroners Rettighed til at have „Pit and gallows“ o: en Pøl og Galge (ved deres Herresæder⁴⁷⁾). Vidtløftigere Undersøgelse om denne Gienstand findes hos Grimm⁴⁸⁾, som tillige godtgjør at lignende Straffe, f. Ex. at begrave Folk levende, bleve i ældre Tider anvendte i Ditmarsken og Sverige. Den Maade, hvorpaa Haraldskjær-Eiget var begravet, afgiver følgende ikke noget Beviis for, at det netop skulde være Dronning Sunhildes.

At man endnu skal have fundet Præg af Fortvivlelse i Haraldskjær-Eigets Mafyn, gjør naturligviis heller ikke noget til Sagen; thi Enhver, der blev levende nedfænket i en Mose, vilde upaatvivlelig være ligesaa fortvivlet som Dronning

47) vid. Jamieson, Scottish Dictionary. 2 Ed. voc. *Pit*. Ved at anføre Ritbeskriftets Ord (in Boeth): „constitutum quoque est eodem consilio a rege, uti Barones omnes puteos faciendi ad condemnatas plectendas foeminas, ac patibulum ad viros suspendendos noxios potestatem habent.“ tilføier Jamieson: „i denne Forstand maae vi tage furca et fossa, som et Privilegium, der tilhørte Baronerne.“ Uden Tvivl er det ogsaa en Levning af en saadan Straffemaade, som er tilovers i den endnu i Christian V. Lov VI. 13. 24. bibeholdt Straf for tredje Gang gjentagen Hoer, hvorefter Manden skal „miste sit Hoved,“ men Qvinden „druknes.“

48) Deutsche Rechtsalterthümer. Göttingen 1828, p. 687, 691-5.

Gunhilde. Og overhovedet er det vel et Spørgsmaal, om ikke Ansigtets fortvivlede Udseende strax efter Opgravningen havde sin Grund dert, at GrofTEGRaverne i Forstningen gif hen over Eiget, uden at ahne, at et saadant der vilde findes ⁴⁹⁾.

Med Hensyn til den Omstændighed ved Haraldskær-Eiget, at „det er et qvindeligt,“ maa det være af særdeles Vigtighed at afgjøre, hvorvidt dette Beskaffenhed kan antages at passe for den Alder, som Gunhilde, ifølge Sagaerne, maatte have opnaaet da hun skulde være dræbt. Tidligere vare Historieforfattere enlige i at Gunhilde, ved den Tid hun forsvinder af Historien, maatte have været en Kone paa henved 70 Aar, eller vel endog saa ældre. I den nyeste Tid har man derimod søgt at gjøre hende yngre, og til den Ende, efter et Udsagn af det gamle Nordens berømteste Historieforfatter Snorre Sturlesen villet vise: at hun sikkert kun havde været omtrent fire til fem og halvtredstindstyve Aar paa den Tid, Harald Blaatand formeentligen lod hende nedsænke i en Mose. Det vil derfor ogsaa være nødvendigt at prøve denne sidste Beregning, der er grundet paa Vidnesbyrd af en saadan Auctoritet, som Snorre Sturlesen. Det hedder nemlig ⁵⁰⁾: „Grik (Blodøse) var, efter hvad vi have seet, omtrent tyve Aar gammel, da han ægtede Gunhilde: da de kom til Danmark (911), var den ældste Søn, Gamle, endnu ikke mandvoren. Antaget, at han da var femten Aar, Gunhilde, da hun fødte ham, sexten Aar, saa vilde Gamle være født 926, Faderen 905 og Moderen 910. — Og hvis hun, strax efter Graafelds Død blev loffet ned til Danmark og der dræbt, saa vilde hun have opnaaet en Alder paa fire til fem og halvtredstindstyve Aar.“

⁴⁹⁾ Zfr. Ann. f. nord. D:bl. 1836, p. 165, hvor det siges, at Eigets bløde Hovedbedækning var meget beskadiget af den ovenansførte Karsag.

⁵⁰⁾ Peterfen om Gunhilde. Ann. f. nord. D:bl. 1836. p. 96.

Rigtig nok beretter Snorre, at da Gunhilde kom til Danmark (941), var hendes ældste Søn Gamle ikke mandværen; men Sammenhængen viser dog, at han da var ældre end femten Aar. Snorre fortæller, at Gunhilde med sine Sønner kom fra Orkenøerne, hvor de havde giftet Kong Eriks Datter Ragnhilde med Arnfin, en Søn af Thorfin Hovedklover⁵⁰⁾. I Forveien er det sagt, at af Eriks og Gunhildes Børn var Gamle den ældste, dernæst Guttorm, Harald, Ragnfred, Ragnhilde⁵¹⁾ o. s. v. Sætter man nu ogsaa, at Ragnhilde blev gift med Arnfin i sit firtende Aar, saa var Guttorm i det mindste i sit nittende, og da Gamle var noget ældre end sine Brødre⁵²⁾ maa han have været i en Alder af over tyve Aar. Dette synes ogsaa rimeligere med Hensyn til, at Gunhildes Sønner før de kom til Danmark allerede havde undersøgt sig Orkenøerne og hævet Skat deraf, medens de tillige hærjede paa andre Lande, saa at Thorfin Hovedklover først ved deres Afreise igjen antog Bestyrelsen over Orkenøerne⁵³⁾. Efter dette vil altsaa Gunhildes Alder, selv om vi antage at hun blev gift i sit firtende Aar, ikke kunne sættes lavere end over 60 Aar.

Forkaster man imidlertid denne Indvending og antager Rigtigheden af den ovenangførte Beregning, da følger deraf, at Erik Blodøse blev gift 926, eller at han kun var omtrent tyve Aar gammel, da han blev Overkonge over sine Brødre, hvilket skete 3 Aar før Harald Haarfagers Død, som indtraf 930. Men dette strider paa det allerbestemteste mod Snorres eget Udsagn: Da Harald Haarfager var

51) Heimskr. Hakon den Godes Saga, Cap. 10.

52) Sammeft. Harald Haarfagers Saga, Cap. 46.

53) Sammeft. Hakon den Godes Saga, Cap. 10.

54) ibd. Cap. 5 og 10.

50 Aar gammel, deelte han Riget mellem sine Sønner og gav dem Kongenavn. Kong Erik (Blodøse) var hos sin Fader Kong Harald. Ham elskede og agtede Harald mest blandt sine Sønner, og ham gav han Salogaland, Nordmør og Romsdalen⁵⁴⁾. Ligeledes: „Da Kong Harald var 80 Aar gammel, gav han Erik sit Høisæde, og med det Vold og Magt over hele Landet. Tre Aar efter døde Kong Harald (930)⁵⁵⁾.”

Antaget, at Erik var, lavt beregnet, 5 Aar gammel ved den første Deling, thi det hedder jo allerede, at ham elskede og agtede Harald især, saa var han altsaa efter Snorre c. 38 Aar da Faderen døde. Han blev gift med Gunhilde, da han var 20 Aar⁵⁶⁾, folgelig omtrent 912; selv om Gunhilde da var bleven gift i sit firtende Aar, var hun født 897, og derfor idetmindste 68 Aar gammel ved den Tid (965), da Harald Graafeld blev myrdet i Klímfiorden, hvilket jo indtraf før hun skulde være loffet ned til Danmark. — Det er derfor saa langt fra, at Snorre kan tiene til at modbevise den tidligere almindeligere Antagelse om Gunhildes høie Alder, at han endogsaa snarere afgiver et stærkt Vidnesbyrd for, at hun i det mindste maa være kommen de 70 Aar meget nær⁵⁷⁾.

Denne Omstændighed forøger ikke alene i høi Grad Usandsynligheden af, at Gunhilde af Lyst til at blive gift skulde lade sig narre ved et saa plumpt Bedrageri, som den gamle Harald Blaatands Frieri var; men den vækker ogsaa meget

54) Snorre Harald Haarfagers Saga, Cap. 35.

55) Sammeft. Cap. 44-5. 56) Sammeft. Cap. 34.

57) Selv et af Sagnene om Gunhildes Død, ovenf. Beretning III (Oldnord. Sagnr., X, 339) omtaler hende som „gammel“. En Kone paa 54 eller 55 Aar kunde man dog vel ikke tillægge et saadant Prædikat.

stærk Tvivl, om man virkelig kan antage, at det ved Haraldskær fundne Eigts Bestaffenhed passer paa Dronning Gunhilde. Thi da Eiget blev opgravet i Mosen, havde det, efter den af Districtslægen afgivne Indberetning⁵⁸⁾: „alle sine Lænder, som dog ere meget afflidte, men isvrigt temmelig gode, og sidde i den sædvanlige Orden. Skindet er meget rynket, hvilket vidner om, at Legemet har været temmelig fyldigt; dette bekræfte ogsaa Brysterne, der strax efterat Eiget var optaget af Mudderet vare kiendelig store med tydelige Borter. Disse tre Punkter, i Forbindelse med den ved Eiget fundne temmelig tykke Haartot, synes at begrunde Formodning om, at denne Kvinde kan ved sin Død antages, at have været omtrent 50 Aar gammel.“ Et Eiget kan have tilhørt en Kvinde paa over 60 eller henved 70 Aar vil vist heller ikke Noget, der saae det strax efter Opgravningen, kunne troe.

Man har endvidere sagt om Haraldskær-Eiget: „det var iført en kostbar Dragt, som ikke henhører til vore Tider.“ Der kunne vi med al Grund spørge: i hvilken Henseende var Eigts Dragt kostbar? En Skindkole, bestaaende af flere smaa Stykker, sammensyede med Sener eller Skindstrimler istedetfor Traad, tilligemed noget uldent Toi: mon dette har været en kostbar Dragt paa en Tid, da man, hvilket Gravhøiene noksom udvise, allerede havde prægtige Smykker, og da der usælskbarligen ved Vikingstogene bragtes mange fremmede og skønne Stoffer til Norden?

Det er formodentlig af det uldne Toi man har villet ulede, at Dragten var kostbar, paa Grund af at der i norske Gravhøle, i Forbindelse med prægtige Oldsager, er fundet

⁵⁸⁾ Ann. f. nord Oldf. 1836. p. 135.

uldent Løi, som i Henseende til Bævnningen ganske lignende hiint.

En saadan Slutning er dog ikke tilstrækkelig grundet. For det Første er det neppe afgjort, at et Stykke Løi er kostbart, fordi det findes ved Siden af kostbare Sager, og for det Andet er ikke alene det i Norge fundne Løi, ulige finere⁵⁹⁾, men man har ogsaa for nylig i Grønland, sandsynligvis fra de gamle Nordboers Tid, opdaget Levninger af hele Klædninger, der bestod af ganske lignende uldent Løi, hvilket synes at vise, at dette hverken har været meget sjældent eller meget kostbart.

Heller ikke bør man, som jeg troer, ganske ubetinget antage, at den Tid, hvori Haraldskær-Eiget er nedsænket i Mosen, skulde kunne bestemmes ved det oftnævnte uldne Løi. Et saa simpelt Stof, som dette, kan meget godt uden væsentlig Forandring have været brugt gennem Aarhundreder, og det fornemmelig i en Tid, da nye Opfindelser upaatvlellig kun langsomt fik Indpas hos Folket. Var det imidlertid ved andre Kiendsgierninger afgjort, at det omtalte Løi maatte være den norske Dronnings: da kunde jo vel tænkes, at hendes Mordere have afført hende de kostbare Klæder, hvori hun drog sin tilkommende Egtesælle, Danmarks Konge, imøde, og i Stedet derfor givet hende disse simplere, som vi nu have fundet. Men saameget kunne vi sige med fuldkommen Sikkerhed: at de fundne Klædningsstykker, i og for sig selv betragtede, aldeles ikke afgive noget Beviis for, at Gunhildes Løi skulde være opdaget, ja, eet af to, snarere for det Modsatte.

Jeg troer saaledes at have godtgjort, at langtfra alle

⁵⁹⁾ Ann. f. nord. Eldf. 1836. Tab. V, Fig. 7-9.

Omstændigheder vise, at det kunde være den norske Dronning; og der staaer kun endnu tilbage at betragte, hvorvidt vi kunne billige den Formodning, at Navnet „Gunhildsmose“ skulde kunne gienfindes i Haraldskjær-Mosens formæntlige Benævnelse: „Guts- eller Juts-Mose.“ Det er anført, at ligesom „Sarildetorp“ kunde blive til „Sartorp“, saaledes kunde ogsaa „Gunhilds- eller Sunneldsmose“ i Tidens Løb forandres til „Gundsmose“; og endelig er Bogstavet „n“ her faldet bort, ligesom „l“ er gaaet ud af „Haraldskjær“, der er blevet til „Hariskjær“. Dette sidste Exempel troer jeg dog slet ikke lader sig anvende, thi da vi ikke af noget bekendt Diplom vide, at Gaardens ældste Navn var Haralds- eller Haraldskjær, maatte saadant først godtgjøres. Overhovedet lader der sig ikke af denne yderst fjerne Navnelighed udlede selv det ringeste Beviis for Rigtigheden af Hypotesen om Gunhilde, især da det maaskee kunde være noget tvivlsomt, om Bønderne virkelig forhen almindelig en have benævnet Mosen: „Gutsmosen“. Deels kaldes denne nemlig i Oldsag-Comitteens Bemærkninger⁶⁰⁾: „Juthe- efter Andre: Siudtes eller Siudtes Mose,“ og deels veed jeg af egen Erfaring, hvor lidet paalidelige mange Bønder ere i saa Henseende, og hvor let de lade sig forlede af øieblikkelige Indtryk til mindre rigtige Beretninger. Vi behøve ikke at gaae længere, end netop til den Omstændighed, at Bønderne strax efterat Eiget var fundet, udsprede de forunderligste Nygter om Fruentimre, der vare forsvundne, medens „Spaniolerne“ vare her i Landet, ja endogsaa sildigere, m. m., for at blive overtydede om, hvor uendelig forsigtig man maa være i at lægge for megen Vægt, især i videnskabelig Henseende, paa Almuefolks Fortællinger.

⁶⁰⁾ Ann. f. nord. Dtbl. 1836—7. p. 159.

Men vil desuagtet Nogen antage, at man i Vøndernes Jutte-Mose eller Giudte-Mose skulde finde en Forvandling af den oprindelige Benævnelſe Gunnilds-Mose, saa maae vi tilstaae, at kan en saa voldsom Forvandling antages muelig i 900 Aar, gjelder ikke det mindste af alle de Beviser, man vil hente fra Stednavnenes Vedligeholdelse.

§ 6.

At alligevel det ved Haraldskær i Mosen opgravede kvindelige Eiig ikke tilhører en nyere Tid, men upaatvivleligt er meget gammelt, fremlyser af Omstændigheder, hvis Betydning man neppe vil kunne misliende. Skindtroien, der var sammensyet med Skindstrimler; Hudens og Beenmasfens Beskaffenhed m. v. og endelig den barbariske Begravelsesmaade synes at tyde paa, at vi her have fundet et Eiig, som vistnok i flere hundrede Aar har hvilet i Mosen.

Den Indvending, at Eiget ikke kunde være bevaret saa længe, og at de Pæle, hvormed det var nedsænket, saae altfor friske ud, falder bort, naar man veed, at jernholdigt Mosevand besidder en forbausende Kraft til at bevare Ting, som ere nedlagte dert. Endogsaa vel vedligeholdte menneskelige Legemer, indsvøbte i raae Dyrchuder, ere adskillige Gange opgravede af Moser her i Danmark⁶¹⁾. Da man tillige for har fundet Eiig nedsænkede i en Mose med Pæle og Grene, og da gamle Stribenter omtale en saadan Begravelsesmaade som en brugelig Straf i Oldtiden og Middelalderen: turde det vel ikke være ganske usandsynligt, at det ved Haraldskær opgravede Eiig har tilhørt en Kvinde, som mangfoldige Aar tilbage i Tiden har lidt denne frygtelige Straf.

⁶¹⁾ Ved Odense i „Roerebam“, og ved Landsbyen Undeleff i Søndern Amt. jvfr. Ann. f. n. Dtbl. 1836. p. 168—172.

Sammenfatte vi korteligen Alt, hvad ovenfor er udviklet, bliver Resultatet af denne Undersøgelse:

- 1) at Kildekrifternes Beretninger om Sunhildes Mord ere indbyrdes uoverensstemmende, i og for sig selv usandsynlige og utrolige, ifkun anførte af mindre vigtige Sagaer, og forkastede af saagodtsom alle nyere Forfattere;
- 2) at disse Beretningers Paalidelighed ingenlunde bestrækes ved det i Haraldskær Mose opgravede Eilig, da det er fuldkommen ubevisligt, at Harald Blaatand byggede eller boede paa Haraldskær; da Eilgets Beskaffenhed neppe passer paa Dronning Sunhilde; og da endelig tidligere Fund og Udsagn af gamle Skribenter vise, at Menneskenes Nedscænkning i Moser har været en ikke sjelden Straf i Oldtiden og Middelalderen.

Ligesaa lidet som jeg dog vilde bove at paastaae, at det ikke er tænkeligt, at det oftnævnte Eilig kunde være Dronning Sunhildes; ligesaa lidet tør jeg smigre mig med det Haab, at mine Modgrunde ville være fyldestgørende for Alle. Min Hensigt har fornemmelig været, at bringe dette for Danmarks og Norges ældre Historie ikke uvigtige Spørgsmaal under nærmere Overveielse. Det vilde saaledes naturligviis glæde mig meget, hvis jeg maatte bidrage til, at Fortællingen om Sunhildes Mord ganske udelukkedes af Historien, indtil nye og fuldstændigere Beviser for dens Paalidelighed maatte blive tilveiebragte; men det vilde glæde mig ikke mindre, hvis mine Indvendinger kunde blive saaledes glendrevne, at der blot blev Sandsynlighed for, at det fundne Eilig var Dronning Sunhildes. Thi da maatte man vist nok, som det saa smukt hedder, sande, at Historiens Genius kan slumre i Aarhundreder, men vaagner til sin Tid, og taler med høj Røst, og hæver Eftermælets flammende Skrift høit over

Tiden⁶²⁾. For Diebliffet troer jeg med Grund at kunne paa-
 staae, at Antagelsen om Gunhildes opgravede Elig er en smuk
 poetisk Hypothese, der som saadan fortjener Anerkiendelse, men
 som, naar Spørgsmaalet er om, derved at begrunde
 eller sandsynliggjøre en upaalidelig Beretning i
 Historien, maa være aldeles uden Betydning.

Anmærkning til Side 283.

Med Hensyn til hvad ovenfor er anført, at i ældre Tider
 bleve Folk stundom levende begravede i Ditmarsken og Sverrige,
 maa det ikke lades ubemærket, at Spor til en saadan Straffemaade
 for Qvindfolk ogsaa forekomme i vore gamle Love fra Middelalderen.
 Saaledes hedder det i den ældre danske Recension af den 1269
 stadfæstede gamle latinske Ribe-Net, § 40. „Hwilchæn en qwindæ
 bedryuær thysluery, och stæl swo myghet, som hendæ meth
 rettæ tylburdhæ ath hengæs for, tha for en qwyndeligh æræs
 schyld schal hun leuendæs begrauæs i iordhæn.“ Ligeledes i Kong
 Erik Slippings almindelige Stadsret af samme Aar § 27:
 „Hwilcken qwynne, som hangh haffver fortyentth mett tyuffnetth,
 for qwyndeliigh hetther schal hun lesswendis begraffwis.“ Endogsaa
 Dronning Margrethes almindelige Stadsret og Kong Hans' Privilegier
 for de frie Kjøbstæder bestemme, at en Qvinde, som havde bedrevet
 Hoer skulde „setthis lessuendis udi Jorden.“ (Jvfr. Rosenvinges
 Samling af gl. danske Love V. 235, 491, 506 og 536.)

⁶²⁾ Ann. for nord. Oldt. 1856—7 p. 101.